

Um feroyskan fisk, í einari internari frágreiðing, skrivað av kenda ráðgevarið verkfrøðingafelagnum MATCON*, stendur soleiðis: "Stort set alle fisk, som findes i færøsk feroterial-farvand er egnede til fersk distribution på det europæiske marked. Fouden de traditionelle færøske bundfisk, af hvilke man totalt set kan fange 110 - 120 000 tons pr. år, kan man også anvende sild, opdrætsfisk (laks og ørred), blæksprutter og skaldyr i det omfang, de er tilgængelige.

Um fortreytirnar annars fyrri, at kunna gera hesar kendu fiskagæðirnar so nógv verðar, sum yvirhevið gjarligt, stendur í frágreiðingini hetta at lesa: Færøse og let forarbejdede fiskeprodukter har gennem flere år opnået de højeste priser. Dette forhold skyldes, at folk (markedet) helst vil have den færøse vare og, at det kun er varer af 1. kvalitet, som kan distribueres færøse, ligesom de i alle led skal behandles på bedste måde. Enhver mangel ved den færøse vare afsløres straks. Endelig har den færøse vare produkttegenskaber, som man selv ved den bedste fryseteknik ikke kan bevare (konservere)

Um forðingar og fortreytir í samband við at kunna fara undir framleiðslu av LTV (Lætt tilvirkað - ikki fryst - vøra) skal vístast á hetta: Í hesu somu, omanfynevndu frágreiðing, stendur í konkluderandi partinum, í einum samanhangi hetta: Den eksisterende fiskerflåde er i stor udstrækning ikke bygget til fiskeri ved Færøerne...! Og beinleiðis, um fiskiskap eftir fiski til ferska distribution, (.....) De seneste slæb fra de større trawlere er også velegnet (at oparbejde og distribuere til det færøse marked) Fisker skal blodstikkes, mens den endnu er levende og med det samme afkøles effektivt til 0 - -1°C. Trolveiddur fiskur kann sostatt ikki brúkast sum grundarlag fyrri einari framleiðslu av LTV - vøru, undantikin fiskur úr seinasta háli, áðrenn farið verður at sigla til lands. Men neyvan verður nakar skakur av hesum: Trolaraflotin var bygdur, tí hann var ein óbetinga fortreyt fyrri tí blokkframleiðslubygnaði sum kom at breiða seg um landi alt. Trolaraflotin leggur 70% og húkaflotin 30% av tilfeinginum uppá land...!

Við omanfyrirstandandi í huga kunnu vit so hugleiða eitt undur um hvussu hesir menn, sum higartil hava tikið lut í tjakinum, tykjast siggja stöðuna alla, hvørji mál teir hava sett sær og hvussu teir ætla at rökka møguligum málum.

Hvussu er hon - myndin

- hesir menn hava av fiskagrundarlagnum og teimum úrdráttum, ið ein nýggj feroysk fiskivinna skal framleiða? - Ur hvørjum, hvat slag, hvørjar stóðir, litir, konsistensur, útsjón, smakkur, emballagsa, tal, prisir o.s.v. o.s.v. - Hvussu skal alt hetta siggja út? - Og aftur til byrjanina...!

Spurningurin: Hvussu er grundarlagið fyrri at kunna fara bert at hugsa um tílíkar framleiðslur, tað er so tað fyrsta...? Hvussu manifesterar - tóka - feroyska ressourcan seg í høvðinum á okkara avgerarum, áðrenn hon er fiskað? - Og hvussu sær hon út í tíma aftaná, at hon er fiskað? - Hvat er procentuella býti á ressourcuni, sambart býtinum í góðskukriteriði, sum gerst veruleiki, í tí løtu tá fiskurin er kominn - í netið, nótið, á húkin ella okkurt annað? - Hvussu nógv pct. kunnu fara á ferska marknaðin - Hvussu nógv pct. kunnu nýtast sum grundarlag fyrri tilfiskum vørum, sum hesar, ið verða umsettar á Europeiska feskfiska-marknaðinum? - Hvussu nógv pct. er tað neyðugt at frysta (og um somu tíð halvera í virði) orsakað av tí standi okkara ressourca er í, beint tá hon er tikin? - Hvussu nógv pct. kann tað vísa seg neyðugt, at koyra til aðrar sekundærar framleiðslur, orsakað av, at fiskurin ikki lýkur optimal góðskukrøv.

Hvat er tað vit fjala yvir?

Tað mest avgerandi í øllum hesum tjakinum er hetta: Liggja vit og bóla einum óhugnaligum veruleika, sum vit ikki alment tora, orka, ella vilja taka inn í tjakið? -

Er tað so, at orsøkin til, at vit feroingar ikki fáast við at framleiða/selja hesar LTV - vøru heilt einfalt tí, at vit ikki hava fisk at gera tilfira vøru burtúrur. Er tað so at vit hava einki tilfikt vørugrundarlag, tí at okkara floti av tekniskum ávum ikki er førur fyrri at syrgja so fyrri? Tí - er tað ikki rættuliga logiskt at tað er hetta, ið tað er galið áfátt við? Er hin syrgiligi sannleikin ikki hesin, at vit oyðileggja mest sum alt tilfeingi okkara, longu úti á fiskifeltinum? - Ella í somu løtu vit nerta við fiskin?

Er tað ikki bara so? - Tí onkur má hon verða forklaðing uppá, hvi vit fáast við nakað, sum er nógv dýrari, og í allar mátar nógv torførari at fáast við, heldur enn tað vit eiga at gera. Hvat við hesum her niðanfyrirstandandi: Hvat í viði verð er tað, ið fær okkum til at gera akkurat hetta, sum tekur alt grundarlagið burtur, undan okkum? - Hvussu ber tað til at vit gera blokk, tá tað

Hetta listarverkið, hevur Olivur við Neyst gjørt.

í allar mátar er nógv dýrari at gera blokk, heldur enn, snøgt sagt, alt annað?

Til dømis:

A) Tað fæst bert 42% 's úrtøka við flakamaskinum, móti 75% um framleitt verður til ferska marknaðin. B) Tað skulu avdragast og forrentast dýrar flakamaskinur, meðan tilfiskar fløgur ikki eru neyðugar til LTV - vøru.

C) Tað skulu avdragast og forrentast dýrar frystimaskinur í dýrum húsum í samband við frysta framleiðslu. D) Tað skulu avdragast og forrentast dýrar frystigoymslur, har tað í mesta lagi er tørvur á einum kølhúsi.

E) Sum rossinan í pylsundanum fæst bert halvur prisur fyrri frysta vøru, í mun til hina fersku koldu vøruna.

Hetta eru bert nøkur av negativu argumentunum til fyrimunar fyrri einari umleggjan frá frystum vørum til LTV vøruframleiðslu. Tað, ein situr undrandi eftir við er, hvussu tað hevur kunnað latið seg gjørt at tala feroingar inn í eina vinnu, har tað hvussu so víkur og vendur aldri vildi kunna spyrjast annað enn hall burtúrur. Tað, sum er farið fram, er ein nýðingsgerð, har ein tjóð systematiskt, er blivin frástinin áðrenn av síni náttúrugivni ressourceu, sum í trimum áðrenn formi varð tikin upp og flutt av landinum, á mest "rationella hátt".

Vit hava við okkara búskaparlaga - mentunnarlaga og okkara sosiala førleika gildið. Tað er einki eftir. Fæst sum vant heldur einki burtur úr tjakinum hesuferð, halda vit bert fram at gjalda alt...!

Eitt annað, sum eisini

tykist sólarklárt, tað er, at hesir, sum hava fyrstaðið, tilrættalagt og gjøgnumfært hesa verkætlanina "Færøse Flakavinna", teir hava eisini í forhond, verið væl vitandi um, at hetta teir løtu okkum hava var ein ætlan sum vildi kosta hesi tjóðini alt...!

Óli Samrøð

Tá Óli Samrøð kemur sær uppí tjaki, nú manadagin 8/4 í UF, so var tað ikki sørt paadoksalt og nakað av einum sjókkni at hoyra henda høgt metta serfrøðing bóða frá góðum prísnum fyrri frystan fisk...! Ella fingi vit bert enn eitt dømi - eitt tíðuligt so-vorðið - um skortandi teknologiskit innlit, tá Óli, nakað skjóttur haldi eg, mælir til, við háteknologi, at fara undir at framleiða (enn meira) av frystum fiskavørum (sí E omanfyrri).

Hetta er neyvan ráðiligt, sum er. Skal ein tilfisk ætlan fremjast, krevur hon áleið somu broytingar, á økinum veiðuhættir og hagreiðing úti til havs, sum henda, nógv minni fløgu-krevjandi LTV-vøruleiðin krevur tað. Annars kann man verða samdur við Samrøð, tá hann sigur, at hann ikki er samdur við teir sum tosa um yvirkapacitet í fiskivinnuni. Fiskivinnuteknologiskit eru vit eftirbátar á øllum økjum. Tað er rætt, tá sagt verður, at stórar lonir fyltar við gomlum maskinum, meira eru ein bókhaldsligur virknapacitetur, sum er trupul at takla, nú tá investorarnir sláast um saneringsrovini í gomlu flakavinnuni.

Annars haldi eg, at tað beinanvegin skuldi verið farið meira systematiskt til verka til tess at økt um framleiðsluna av LTV vørum. Tendensurin er har og fleiri eri komir

í gongd. Hesir áttu at verðið hjálptir á tann hátt, at hesi virkið kunnu gerast stórrí, sum avleiðing av einum vøkstri í tí fiska-grundarlagið, ið lýkur tey kriteri til frisk- og ferskleika, sum er ein fortreyt fyrri tilfiskar framleiðslu. Ítøkiliga eiga vit at fara undir at syrgja so fyrri, at flotin fæst, at virka sambart hesum nýggja koncepti. Í somu atlogu, átti kanska eisini at verið farið undir, at fingi eina flowlinju upp at staði, til tess at henda, sum eitt iskoyti, eisini hevði kunnað tikið og hjargað tí av einari feskfiskaframleiðslu, sum fellur uttan fyrri sett tðarkriterii fyrri LTV-vøru. Eitt rættuliga náttúrligt stig at tikið tá feskfiskafyrirreikingin til tann ferska marknaðin er grundleggjandi hin sama (eitt stig á vegnum) sum fyrri fisk, ið fer til tey vøruslógini Óli Samrøð tosar um.

Sannleikin - og ráðini til at taka

Sannleikin er jú hesin, at vit hava einki grundarlag fyrri hvørki hesum sum eg tosi um, hetta vit kunnu kallað LTV (lætt tilvirkað vøra) ella hetta sum Óli Samrøð tosar um HVV (Hávirðisvøra) - uttan at taka rötina alla og hon er at vit seta okkum førar fyrri sucsessivt, at skifta allan flotan út. Til dømis eftir 10 árum.

Tí sjávt um uppbyti eftir reiðskapi sambart hagstovuna er 30% húka- og 70% trolveida, so kann verri enn so alt, sum tikið verður við húki nýtast til ferska framleiðslu, orsaka av skortandi køling/hagreiðing eftir fong. Tianverri - sanna myndin er ívaleyst verri enn eg her havi roynt at lýsa hana. Sum er tað ein spurningur um trolaraflotin ikki er tann stórrí leveran-

dørun av koldum fiski, um roknað verður við tí síðsta hálinum tann síðsta dagin til fiskiskap. Í øllum førum ber ikki til at fara í hagtløini fyrri at fáa eina rætta mynd av, hvussu vorðið er stalt úti á veiðumidjum.

Tað, sum er avgerandi, er hvør mynd tað er, sum okkara avgerarar á fiskivinnuøkinum hava av stöðuni í fiskivinnuni í Føroyum. Tað skal undra meg stórt, um hetta er tað uppbyti, sum vinnulívsins avgerarar hava av feroysku ressourcuni. Tað er sera harmuligt um so ikki er, tí hetta er ívaleyst nakað nær við tað nærmasta vit kunnu koma einari rættari lýsing av stöðuni. Tað er um at gera, at tær avgerðir og tær ætlanar, ið gjørdar verða, byggja á rættar fortreytir, skulu vit nakrantíð aftur koma okkum burtúrur aftur óforin-

um. Hetta kann ikki halda fram. Vit eru fyrri fleiri árum síðan farnir forbi hetta vit kunnu kalla sannleikans tími. Vit eru kroystir til at taka eina stóra avgerð. Tað er avgerðin um at taka við sannleikanum. Hesin sannleikin sum sigur okkum at vit eiga ikki nakað sum eitur 20 fin flakavirkið upp á landi, ella heimsins mest framkomna flota. Tað besta vit kunnu gera er at fara til songar í kvøld við tí fasta setningi at straks vit vaknað í morgin, at stilla okkara og samfelagsins klokkur, sum fevna um alt tað sum eitur feroyskt fiskivinnulív - á kl.00. Sannleikin sum vit tá bert vilja dvelja við í eitt lítið samdrøgt afturat, er jú tann, at vit hava einki sum helst at halda um: Okkara fiskivinna upp á landi er gamalt skarnbul, vit eiga at sleppa okkum av við, og slætta sporini eftir. Flotin er ikki verður at halda uppá longur enn tað tekur við skundi at fáa skift hann sucsessivt út. Hetta er í stuttum feroyskt vinnulív - vit hava einki...!

jsmith